

Een eeuw zeevisserij in België...

Atlantische kabeljauw [*Gadus morhua*]

© VLIZ (Decler)

Kabeljauw was, wat de aanvoer betreft, de belangrijkste commerciële soort voor de Belgische visserij de hele periode (1929-1999) in beschouwing genomen. Ten tijde van de IJslandvaart (na WO II, 1940-1945) werd jaarlijks ruwweg zo'n 10.000 ton kabeljauw aangevoerd in de vismijn van Oostende. Vooral door de steeds grotere visserijbeperkingen in de IJslandse wateren in 1958, 1972 en 1975, werd deze historisch belangrijke visgrond gaandeweg vervangen door visgronden dicht bij huis. Hoewel de kabeljauwvangst zo een tijd op peil kon worden gehouden, werd de terugval door het overbevissingprobleem en de daaruit voortvloeiende vangstquota uiteindelijk onafwendbaar (van 23.800 ton in 1968 naar 2.970 ton in 1991). In 1999 steeg de aanvoer van Belgische vissersvaartuigen uit de verschillende visgronden terug tot 3.900 ton. De gemiddelde prijs per kg kabeljauw lag in de Belgische vismijnen tussen 1,1 en 3,4 €/kg (geïndexeerde prijzen, basis 2007).

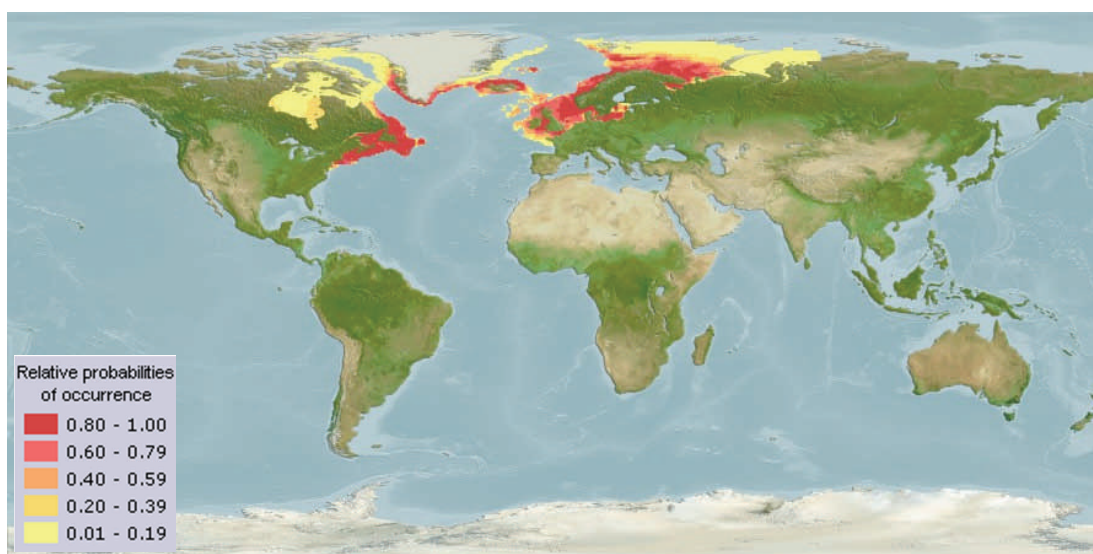
Wetenschappelijke naam

Gadus morhua Linnaeus, 1758

Synoniemen, lokale namen en wetenschappelijke achtergrond: zie Wereldlijst van Mariene Soorten WoRMS.

Verspreidingsgebied

De Atlantische kabeljauw is te vinden in een gebied dat zich uitstrekt van het noordwesten tot het noordoosten van de Atlantische Oceaan: van de Hatteraskaap tot de Ungavabaai langs de Noord-Amerikaanse kust; de oost- en westkust van Groenland; rond IJsland en langs de kusten van Europa, van de Golf van Biskaje tot de Barentszee, inclusief het gebied rond Bereneiland (Svalbard).

Figuur 1: Wereldkaart met aanduiding van waarschijnlijkheid van voorkomen van de Atlantische kabeljauw. Bron: Fishbase

Benieuwd naar de verspreiding van deze soort in de Noordzee in de 19de eeuw? Raadpleeg de kaart van Olson (1883) op '[Wetenschappen](#)'.

Belgische kabeljauwvisserij in de 20e eeuw

Van de oude IJslandvaart met zeilschepen waarbij de met hand- of grondlijn gevangen kabeljauw werd gezouten (zie 'Historisch belang van de Belgische kabeljauwvisserij'), was in de 20e eeuw geen sprake meer. De vissersvloot kende een snelle technologische evolutie eind 19e eeuw - begin 20e eeuw: de invoer van ijs als bewaarmiddel (1874), de opkomst van de stoomvaartuigen vanaf 1884, de uitvinding van het [bordennet](#) (1894) die leidde tot grotere vangstcapaciteiten, de doorbraak van de motorvaartuigen met steeds krachtigere motoren na de Eerste Wereldoorlog, ... [1]. De visserij werd intensiever bedreven en de visserijdruk op kabeljauw en andere vissoorten nam toe [2]. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog, nadat er zes jaar nauwelijks was gevestigd waren de visvoorraden sterk aangegroeid, tot op een niveau dat daarna nooit meer is bereikt. Maar de vissers kwamen terug met nog grotere, snellere en efficiëntere treilers. De moderne IJslandvaart kende zijn gloriejaren [1,3]. De competitie voor kabeljauwvangst nam toe. Toen IJsland zijn voorbehouden visserijzone in 1958, 1972 en 1975 achtereenvolgens uitbreidde tot 12, 50 en 200 zeemijl braken de zogenaamde 'kabeljauwoorlogen' uit, vooral met Groot-Brittannië. Toen IJslands tweehonderdmijlszone in 1976 geaccepteerd was, riepen de meeste landen hun eigen zone uit [2, 3]. De eens zo bloeiende IJslandvaart maakte plaats voor visserij op visgronden dicht bij huis. Hoewel de kabeljauwvangst zo een tijdje op peil kon worden gehouden en zelfs nog sterk toenam in de tweede helft van de jaren '60, werd de terugval vanaf 1973 door overbevissing en de daaruit voortvloeiende vangstquota uiteindelijk onafwendbaar [1].

Voor de huidige Belgische visserij is de kabeljauw in hoofdzaak een bijvangstsoort geworden. In België (en Nederland) beoefent het overgrote deel van de vloot de [boomkorvisserij](#). Met de boomkor wordt vooral gevestigd op platvissoorten zoals tong en schol met significante bijvangst van onder andere rog, wijting, poon, mul, zeeduivel, tongschar, wulk en ook kabeljauw als gevolg. Een echte gerichte visserij op kabeljauw, zoals we die kennen in Schotland of Noorwegen, bestaat in België nog nauwelijks [4].

Figuur 2: Kabeljauwvangst aan de westkust van Engeland (1975 - 1980). Bron: VLIZ Fotogalerij / Daniel Moeyaert/Collectie Daniel Moeyaert, 2008

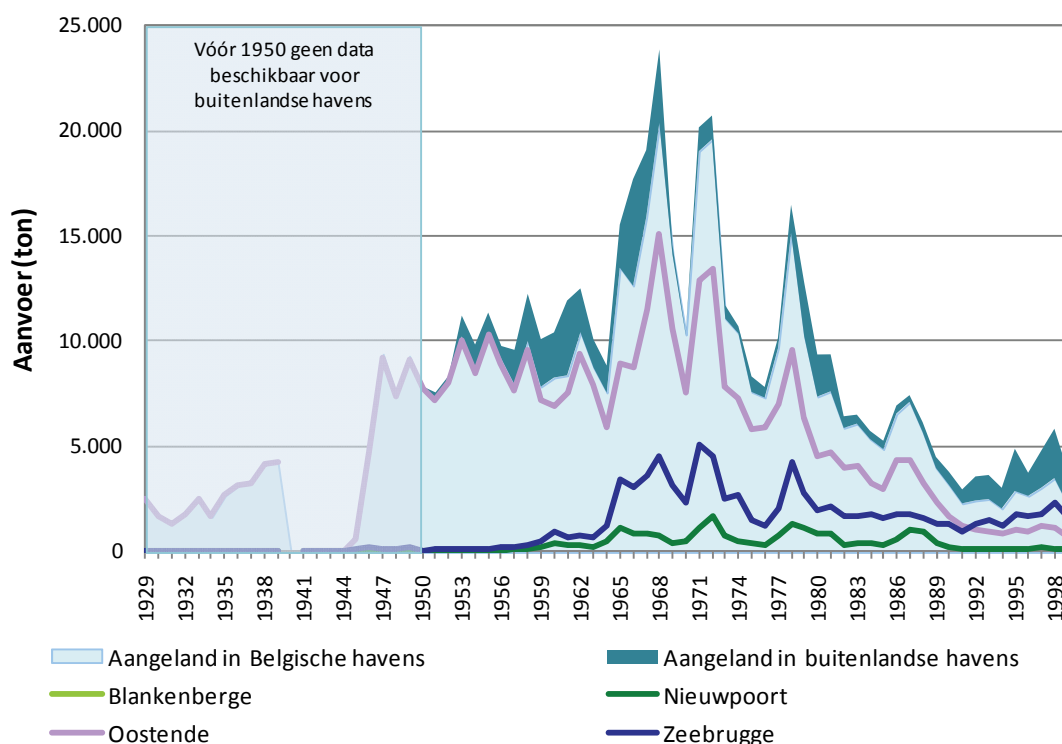

Aanvoer door de Belgische vissersvaartuigen

Visserijdata verzameld voor de periode 1929-1999 vertellen het 'statistische' verhaal van de kabeljauwvisserij. Zo illustreert de sterke stijging van de totale aanvoer door Belgische vissersvaartuigen na de Tweede Wereldoorlog de opkomende IJslandvaart (9.400 ton in 1947 t.o.v. 4.300 ton in 1939, zie figuur 3 en 4). De volgende vijftien jaar schommelde de kabeljauwaanvoer in Belgische en buitenlandse havens rond hetzelfde peil: 10.000 ton. Tot de jaren '60 steeg het aandeel van de aanvoer in de buitenlandse havens (30% in 1960). De totale aanvoer van de Belgische vissersvloot piekte in 1968 met zo'n 24.000 ton kabeljauw. Vanaf de jaren '80 viel de aanvoer echter sterk terug door de achteruitgang van de kabeljauwbestanden of onrechtstreeks door de vangstbeperkingen die om dezelfde redenen waren opgelegd. In 1991 werd nog amper 3.000 ton aan land gebracht (d.i. ongeveer de aanvoer van vóór WOII). Door een gunstig beleid en het naleven van de quota kon de Belgische kabeljauwaanvoer zich in de tweede helft van de jaren '90 in beperkte mate herstellen.

Figuur 3: Aanvoer (ton) van kabeljauw door Belgische vissersvaartuigen aangeland in Belgische en buitenlandse havens.

Aanvoer in de Belgische havens (naar vismijn)

De haven (vismijn) van Oostende trok sinds 1929 het voortouw in de aanvoer van kabeljauw. In de vooroorlogse jaren werd zelfs 99% van de kabeljauwvangst hier aan land gebracht en geveild, gemiddeld 2.600 ton (zie figuur 3). Enkel tijdens de Tweede Wereldoorlog, met sterk gereduceerde vangsten (jaarlijks minder dan 100 ton in alle Belgische havens samen), werd de eerste plaats eventjes doorgegeven aan Nieuwpoort. De aanvoer van kabeljauw in de vismijn van Blankenberge vertoonde een algemene daling vanaf de jaren '30 (10 ton) tot de sluiting van de haven midden jaren '50 (50 kilo). Vanaf de jaren '60 zag Oostende gaandeweg zijn leidersaandeel als Belgische haven zakken en werd meer en meer kabeljauw geleverd in de havens van Zeebrugge en Nieuwpoort doch volgens een schommelend patroon. Eind de jaren '60, begin de jaren '70 werden piekaanvoeren van kabeljauw genoteerd in de Belgische havens: 15.000 ton in Oostende, 5.000 ton in Zeebrugge en 1.600 ton in Nieuwpoort. Daarna bleek een algemene dalende trend in de kabeljauwaanvoer. Terwijl in Oostende en Nieuwpoort de aanvoer verder daalde, wist Zeebrugge de kabeljauwlevering vanaf de jaren '80 te

Een eeuw zeevisserij in België...

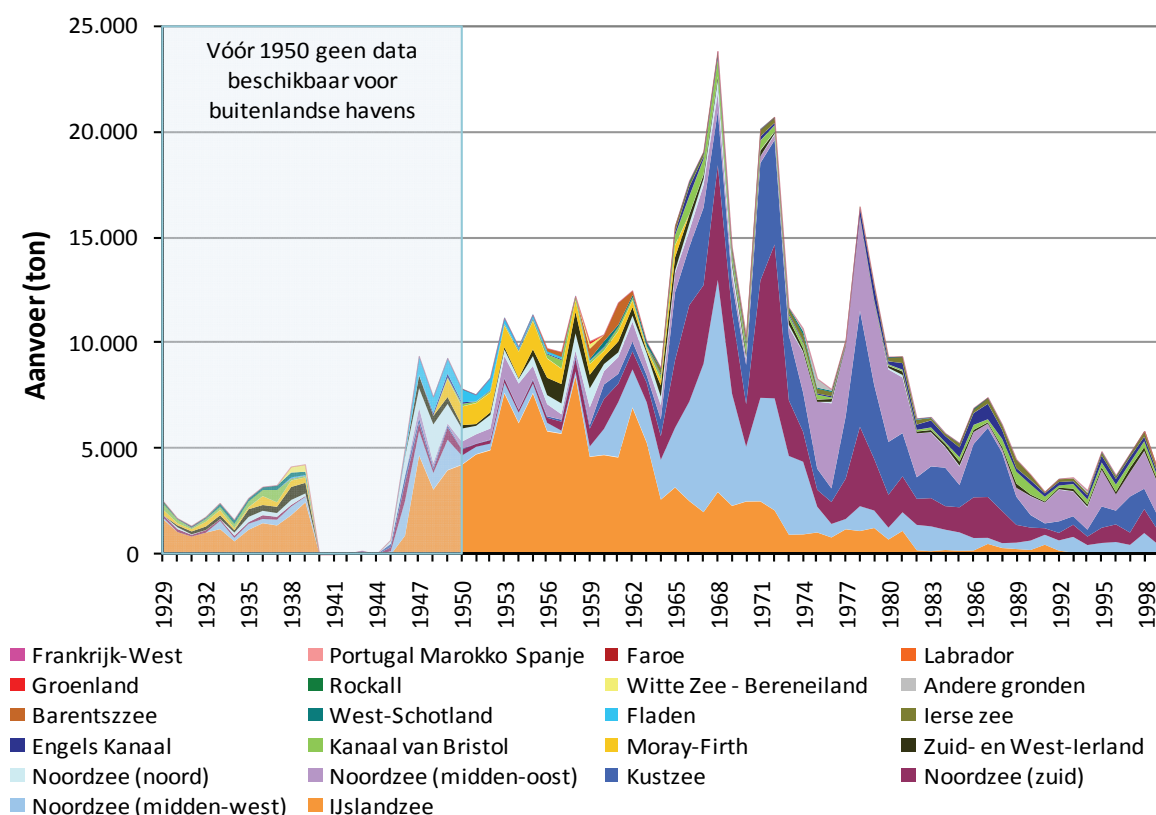
stabiliseren rond 1.600 ton. Vanaf 1992 nam Zeebrugge zo de plaats in van Oostende als belangrijkste aanvoerhaven voor kabeljauw.

Aanvoer in de buitenlandse havens

De Belgische kabeljauwaanvoer in de buitenlandse havens vertoont een vrijwel analoog verloop als deze in de Belgische thuishavens. De aanvoer klom in 1966 op tot een maximum van 5.000 ton. Daarna viel de aanvoer sterk terug. In de jaren '90 was er een remonte in de aanvoer van kabeljauw naar de buitenlandse havens. In negen jaar tijd verdubbelde de aanvoer (van 600 ton in 1990 naar 1.600 ton in 1999, vergelijkbaar met de aanvoer in Zeebrugge).

Aanvoer in Belgische en buitenlandse havens, per visgrond

Van 1929 tot en met 1963 was meer dan de helft (53,5 %) van de totale kabeljauwvangst (204.000 ton) afkomstig uit de IJslandzee (zie figuur 4). Vanaf 1964 werd meer en meer kabeljauw gevangen op visgronden dicht bij huis. Noordzee zuid en midden-west stonden representatief voor het grootste deel van de kabeljauwvangst vanaf 1966. De totale kabeljauwaanvoer piekte in 1968 met 24.000 ton. 42% van deze aanvoer was afkomstig uit het middenwestelijk deel van de Noordzee, de zuidelijke Noordzee leverde 23% van de totale kabeljauwvoer aan. Sinds midden jaren '70 was de dalende kabeljauwvangst naar de Kustzee en Noordzee midden-oost verschoven, die afwisselend als belangrijkste visgrond optraden. Eind de jaren '70 kende de kabeljauwvisserij nog enkele goede vangsten van meer dan 10.000 ton per jaar mede dankzij topjaren in de Kustzee en Noordzee midden-oost. Tien jaar later lag de aanvoer 65% lager. In 1999 bedroeg de totale kabeljauwaanvoer 3.900 ton. Daarvan was 39 % afkomstig uit het middenoostelijk deel van de Noordzee, 17 % uit de Kustzee en 16,5 % uit de zuidelijke Noordzee.

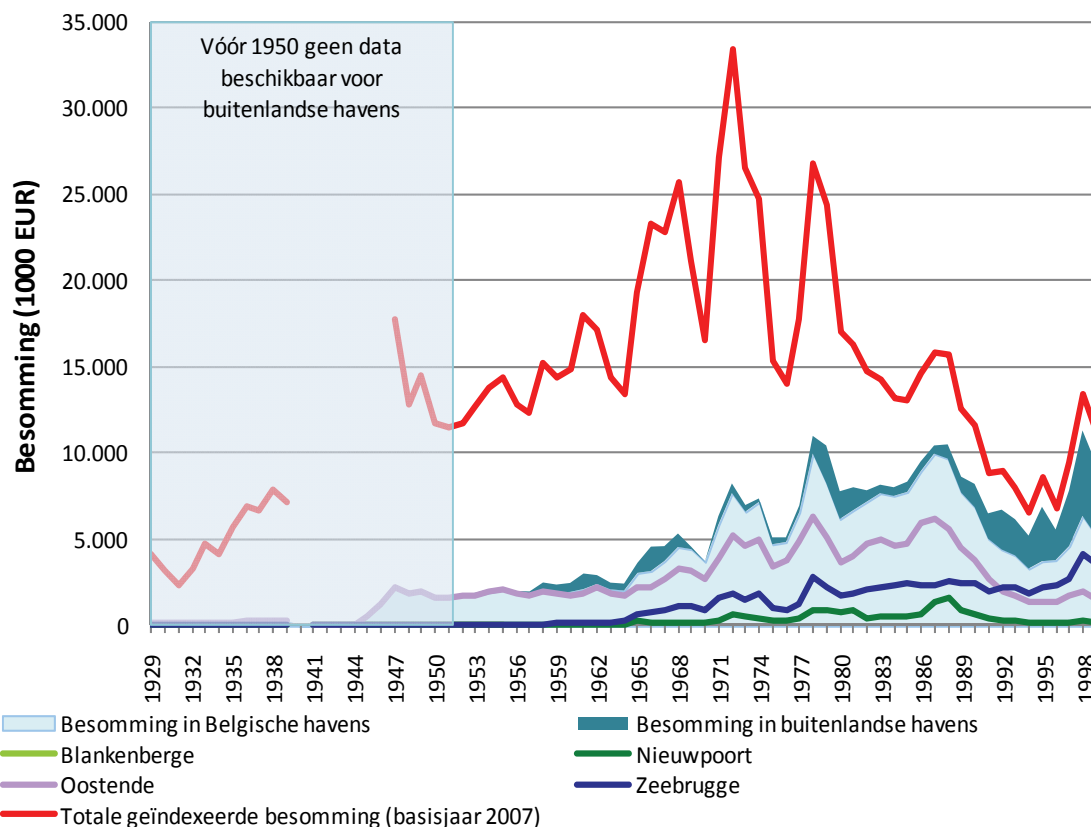
Figuur 4: Aanvoer (ton) van kabeljauw door Belgische vissersvaartuigen uit verschillende visgronden aangeland in Belgische en buitenlandse havens.

Opbrengst van de aanvoer door de Belgische vissersvaartuigen

De totale opbrengst of besomming van de kabeljauwaanvoer in Belgische en buitenlandse havens klom na de Tweede Wereldoorlog tot een maximum van €33,4 miljoen in 1972 (uitgedrukt in prijzen 2007, zie figuur 5). In de periode na 1978 viel deze echter terug tot zelfs onder het vooroorlogse niveau in 1994 (€6,6 miljoen). In 1999 bedroeg de totale opbrengst dankzij een kleine remonte zo'n €11 miljoen (geïndexeerd). De opbrengst van de aangelande kabeljauw in de Belgische vismijnen schommelde in de periode 1960-1980 tussen €2 miljoen en €9,9 miljoen (niet-geïndexeerd). Na 1990 werd het aandeel van de opbrengst in buitenlandse havens t.o.v. de totale opbrengst belangrijker (tot 46% in 1995).

Figuur 5: Opbrengst of besomming (1.000 EUR) van kabeljauw door Belgische vissersvaartuigen aangeland in Belgische en buitenlandse havens t.o.v. geïndexeerde waarde (uitgedrukt in prijzen 2007).

Opbrengst van de aanvoer in Belgische havens (naar vismijn)

De vismijn van Oostende had de hoogste opbrengsten van de Belgische havens voor deze soort gedurende 60 jaar sinds 1929 (excl. 1942-1944). Net als de aanvoer bleef de besomming hier vanaf '47 ongeveer stabiel gedurende een kleine 20 jaar: gemiddeld €12 miljoen per jaar (gecorrigeerd voor inflatie). Vanaf 1967 stegen de opbrengsten van kabeljauw in Oostende duidelijk met als keerpunt 1987: na een piek van €9,4 miljoen daalde de geïndexeerde besomming jaarlijks gemiddeld 17% met een kleine comeback in '97-'98. Vanaf 1992 leverde Zeebrugge samen met de aanvoer ook de hoogste kabeljauwopbrengsten: gemiddeld €3,2 miljoen per jaar.

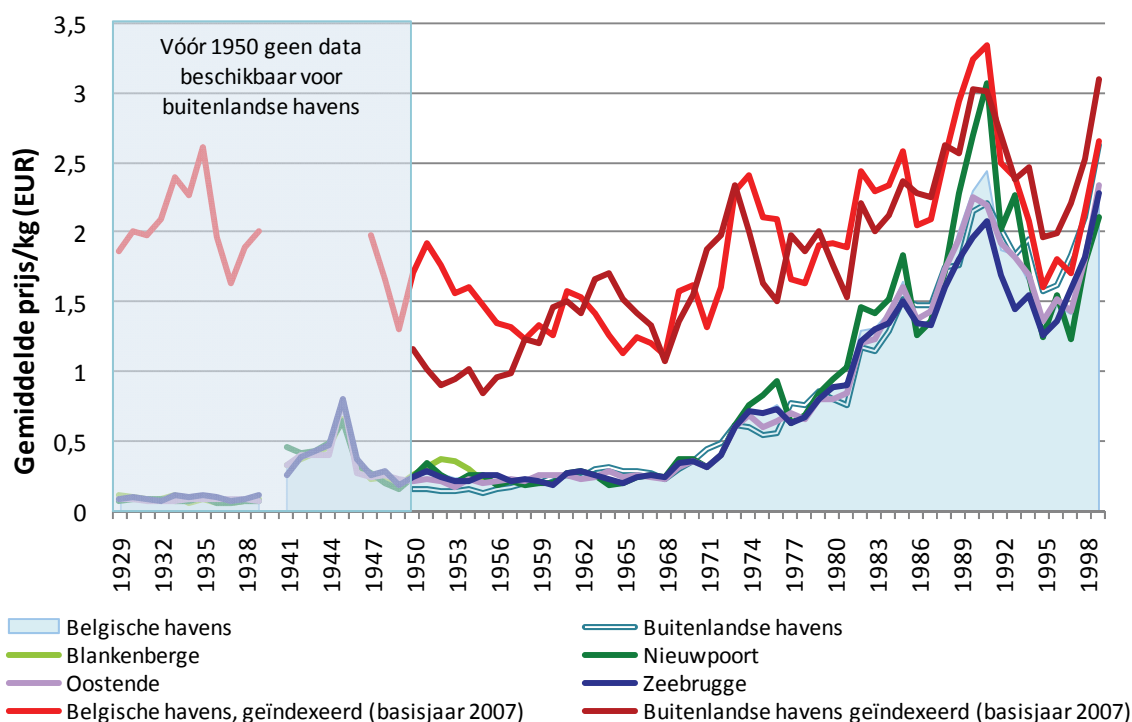

Opbrengst van de aanvoer door Belgische vissersvaartuigen in buitenlandse havens

De kabeljauw die door Belgische vissers werd aangeland in buitenlandse havens, zorgde tot in de jaren '90 voor een eerder bescheiden opbrengst, naar analogie met de aanvoer. Een kleine remonte in de aanvoer in buitenlandse havens in de jaren '90 ging gepaard met een stijging van de opbrengst aldaar. In 1995 besloeg de opbrengst in de buitenlandse havens bijna de helft van de totale opbrengst van de Belgische vissersvloot (€3,9 miljoen geïndexeerde waarde of 46% van de totale opbrengst).

Gemiddelde prijs per kg in de vismijnen, voor de aanvoer in Belgische havens (naar vismijn) en in buitenlandse havens

De gemiddelde waarde van een kilogram kabeljauw bleek over de jaren heen vrij gelijklopend te zijn in alle Belgische havens (zie figuur 6). Doch in 1991 betaalde men uitzonderlijk 30% meer voor kabeljauw in de vismijn van Nieuwpoort. Vóór de Tweede Wereldoorlog werd een kilogram kabeljauw gemiddeld aan een niet-geïndexeerde prijs van €0,08 (geïndexeerd €2,1) verkocht. De oorlog deed de gemiddelde prijs fel de hoogte in schieten met een piek van €0,45 (niet-geïndexeerd) in 1944. In de naoorlogse periode zakten de prijzen weer, om vanaf 1973 (€2,3 geïndexeerde prijs, €0,6 nominale prijs) te stijgen tot gemiddeld €3,24 (geïndexeerde prijs, €2,3 nominale prijs) in 1990. Midden jaren '90 daalde de waardering van kabeljauw opnieuw (tot €1,6 geïndexeerde prijs, €1,29 nominale prijs), waarna herstel volgde: €2,65 geïndexeerde prijs of €2,24 nominale prijs anno 1999. De prijs voor een kilogram kabeljauw vertoont een vrij gelijkaardig verloop in de buitenlandse havens hoewel in de jaren '50 soms tot bijna €1 minder per kg werd betaald.

Figuur 6: Gemiddelde prijs per kg kabeljauw (in EUR) door Belgische vissersvaartuigen aangeland in Belgische en buitenlandse havens t.o.v. geïndexeerde prijs (basisjaar 2007).

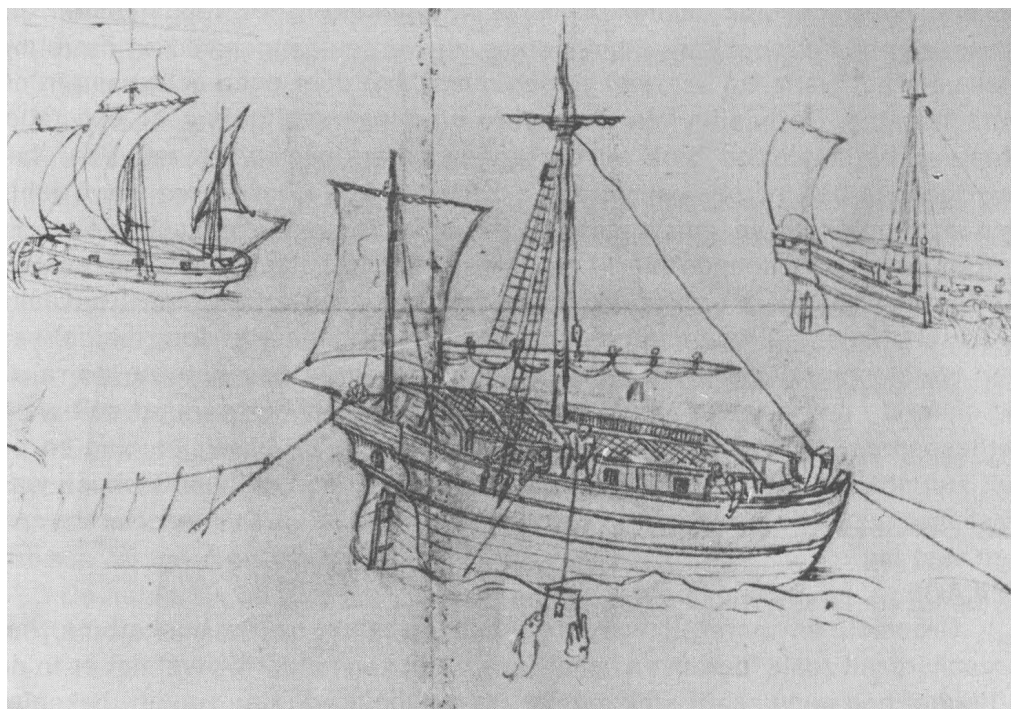

Historisch belang van de Belgische kabeljauwvisserij

De handelswaarde van kabeljauw nam toe naarmate de steden in de middeleeuwen een groei kenden. Zoetwatervis in het binnenland van Vlaanderen werd schaarser door overbevissing en watervervuiling, waardoor zeevis populairder werd en de Vlaamse visserij zich toeleegde op het vissen op open zee (vanaf ongeveer 1000 na Chr.). Archeologisch onderzoek langs de Schelde (Gent) toont aan dat tegen het midden van de 11e eeuw kabeljauwachtigen reeds als voedselbron werden gebruikt [5]. Aan het einde van de 15e eeuw organiseerden Belgische vissers expedities naar de Doggersbank (ten noordwesten van Nederland) voor de 'wintervisserij' op kabeljauw (december - januari) [6]. De vaart op IJsland - 's zomers waagden de vissers zich over grotere afstanden - kende een grote bloei in de 17e en 18e eeuw. Naargelang de economische toestand, opeenvolgende politieke spanningen en oorlogen in de omringende landen, werd Duinkerke, Nieuwpoort of Oostende het belangrijkste centrum voor de kabeljauwvisserij op IJsland [7]. Ook eenheden uit Antwerpen beoefenden deze visserij [2]. Op het einde van de 18e eeuw en aan het begin van de 19e eeuw reisden zelfs enkele van onze vissers naar de - toen nog - kabeljauwrijke gronden van Newfoundland bij Canada [6]. Kabeljauw werd gevangen met de hand- of kollijn [2, 6, 8]. Gezien de verre afstanden werd de kabeljauw toen - vóór het gebruik van ijs aan boord van het schip zijn intrede kende (1874) - in tonnen met zout ('morue') bewaard tot aan de terugkeer naar het vasteland [6, 7]. In het begin van de 19e eeuw hield de 'Noordvisserij' vanuit de Vlaamse havens goed stand dankzij de premies die vanaf 1834 door de Belgische overheid werden toegekend voor de kabeljauwvisserij [2, 6, 8]. Het afschaffen van het premiesysteem (1867) en de opkomst van de stoomtreilers, eerst in Engeland (1877) en later ook in andere landen, worden in verband gebracht met de achteruitgang van de gezouten kabeljauwproductie [1, 2, 6]. Vanaf 1884 werden de stoomtreilers door Belgische vissers ingezet op visgronden die tot dan toe alleen door zeilsloepen werden bevestigd. Bovendien konden deze schepen ook bij windstil of slecht weer, wanneer de zeilschepen met schrale vangsten naar huis kwamen, grote hoeveelheden (verse!) vis vangen. Eind 19e eeuw was de visserij op gezouten kabeljauw vrijwel zonder betekenis geworden en ze werd begin 20e eeuw volledig opgegeven [1].

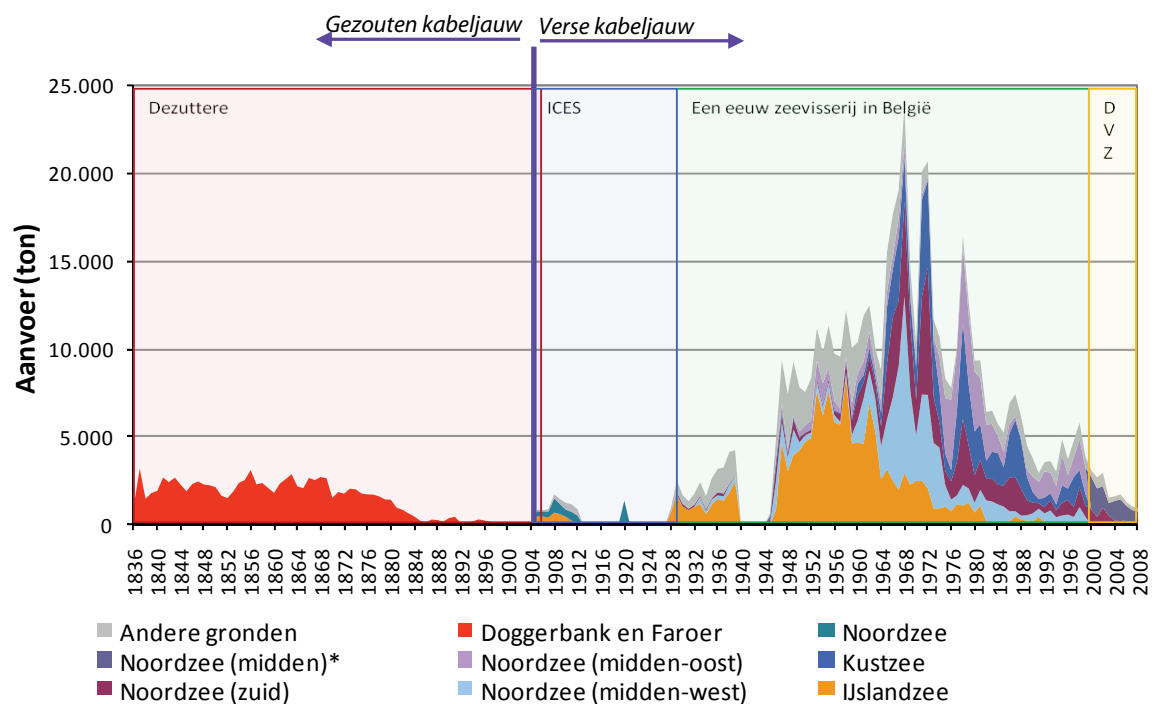
Figuur 7: Kabeljauwvangst met hand- of kollijn ca. 1548 (detail Zelandiae Descriptio). Auteur: A. Van den Wijngaerde in Desnerck, G. & R. (1976). Bron: www.wetenschappen.be

Een eeuw zeevisserij in België...

Figuur 8 is een weergave van een verdere historische reconstructie van de kabeljauwvangsten door Belgische vissers in Belgische en buitenlandse havens. De data zijn afkomstig uit verschillende bronnen. Kabeljauw was historisch gezien de belangrijkste vissoort wat betreft de aanvoer. Een stille getuige hiervan is het feit dat de soort onder gezouten vorm in de 19e eeuw (1836 - 1907), net als haring, afzonderlijk werd gerapporteerd terwijl alle andere vissen samen werden gebracht onder de categorie 'verse vis' (waarbij vermoedelijk ook de 'verse' kabeljauw werd gerekend). Vóór de afschaffing van de kabeljauwsubsidies na 1867 fluctueerde de aanvoer van gezouten kabeljauw (voornamelijk afkomstig van de Doggersbank, de Faeröer eilanden en IJsland) in de havens van Antwerpen, Brugge, Oostende en Nieuwpoort rond de 2.300 ton. Met de gegevens verzameld door de Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee (IROZ; ICES) vanaf 1905, verschijnt voor het eerst de 'verse' kabeljauw als aparte soort in de statistieken. Ook hier werd een groot deel van de vangsten uit de gebieden rond IJsland gehaald, naast de belangrijke visgrond 'Noordzee'. Pas vanaf 1929 werd een consistente, meer betrouwbare rapportage voor verse kabeljauw en andere vissoorten beschikbaar. De huidige aanvoer van kabeljauw (905 ton, anno 2009), die overeenstemt met de Belgische EU quota (zie 'bescherming en/of potentiële maatregelen') staat in schril contrast met de hoge vangsten in de jaren '60 en '70 en is met onze moderne vis- en navigatietechnieken minder dan wat in de 19e eeuw met de handlijn werd opgevist.

Figuur 8: Aanvoer (ton) van Atlantische kabeljauw door de Belgische vissersvaartuigen uit verschillende visgronden aangeland in de Belgische en buitenlandse havens tussen 1836-1907 (gezouten kabeljauw; bron: Dezuttere, 1909 [6] en bestuursmemorialen van de Provincie West-Vlaanderen), 1905-1928 (verse kabeljauw gerapporteerd als omgerekend naar levend gewicht; bron: Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee, ICES), 1929-1999 (verse kabeljauw gerapporteerd als doodgewicht; bron: een eeuw zeevisserij in België) en 2000-2009 (verse kabeljauw gerapporteerd als omgerekend naar levend gewicht; bron: Dienst voor Zeevisserij, DVZ). * De visgronden 'Noordzee (midden-oost)' en 'Noordzee (midden-west)' werden in deze laatste dataset samen gerapporteerd als 'Noordzee (midden)'.

Toestand kabeljauwbestand

De Atlantische kabeljauw is nog steeds van groot commercieel belang voor de zeevisserij op wereldschaal [9, 10]. Deze vis wordt ook wel eens “biefstuk” van de zee genoemd: de waarde van verse kabeljauw is groot, gedroogd en gezouten leent deze vis zich uitstekend voor transport en bewaring [11]. Echter, de technologische vooruitgang van de vissersvloot eind 19e eeuw en in de loop van de 20e eeuw verhoogde de visserijdruk op onder meer kabeljauw drastisch, waardoor de kabeljauwbestanden er sterk op achteruitgingen [1].

Wereldschaal

Op de Rode Lijst 2010 van de Internationale Unie voor Natuurbehoud (IUCN) staat de Atlantische kabeljauw aangegeven als kwetsbaar. Dit betekent dat de soort een hoog risico loopt om in het wild uit te sterven op middellange termijn [12]. De kabeljauwstocks nabij de Grand Banks van Newfoundland (Canada) stortten reeds volledig in eind de jaren '80 - begin jaren '90. Sinds 1992 is, door het instellen van een moratorium, de eens zo machtige kabeljauwvisserij er volledig verdwenen. Er zijn nog geen tekenen van herstel van de bestanden [3, 13].

Noordzee

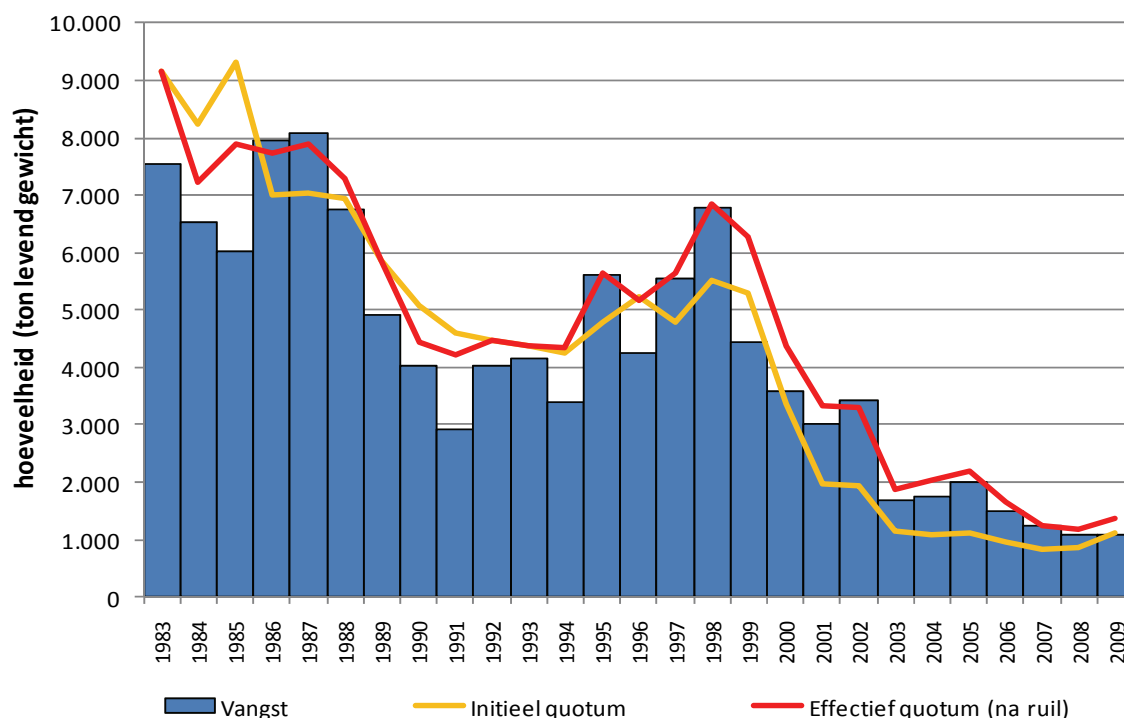
Ook hier trekken wetenschappers aan de alarmbel. Het kabeljauwbestand van de Noordzee bevond zich ook in 2009 niet binnen veilige biologische referentiewaarden: er is een verminderd voortplantingspotentieel en de hoge visserijsterfte creëert een risico op niet duurzame bevinging [14]. Kabeljauw krijgt amper nog de kans om door te groeien tot een volwassen leeftijd om zo stabiele populaties op te bouwen. 93% van alle kabeljauw wordt gevangen voordat hij zich kan voortplanten (d.i. aan een leeftijd van 4 jaar). Daarenboven brengt de klimaatverandering een stijgende watertemperatuur en minder voedsel met zich mee waardoor herstel bemoeilijkt wordt [4, 15, 16].

Bescherming en/of potentiële maatregelen

Het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) van de Europese Commissie kreeg in 1983 vorm en werd in 2002 geheel herzien. Ten laatste tegen 2012 wordt een nieuwe ingrijpende hervorming gepland. Eén van de belangrijkste doelstellingen van dit GVB is het treffen van instandhoudingsmaatregelen om te voorkomen dat er te veel vis gevangen wordt. Deze maatregelen moeten ervoor zorgen dat de visserijdruk de visbestanden niet doet instorten of het voortplantingsvermogen ervan niet in gevaar brengt. Eén van deze maatregelen is het vastleggen van vangstmogelijkheden via de ‘totale toegestane vangsten’ of TAC (Total Allowable Catch) berekend per vissoort of groepen vissoorten. De TAC's worden onder de lidstaten verdeeld in de vorm van quota (uitgedrukt in ton levend gewicht, terwijl de aanvoergegevens in ton doodgewicht worden uitgedrukt). De lidstaten beheren de hen toegekende quota naar eigen goeddunken en kunnen deze geheel of gedeeltelijk onderling ruilen. [17].

De quota voor de kabeljauwvangst door Belgische vissersvaartuigen zijn sinds het begin van de invoering (1983) verlaagd van 9.150 ton in 1983 tot een historisch laagtepunt van 1.171 ton in 2008 (effectieve quota na ruil, zie figuur 9). In 2009 mocht weer iets meer kabeljauw worden gevangen (1.354 ton). De kabeljauwvangst door de Belgische vissersvloot aangeland in de Belgische en buitenlandse havens bleef in de periode 1983 - 2009 onder het effectieve quotum behalve in 1986, 1987, 2001 en 2007. In deze jaren werd het effectieve quotum licht overschreden (met gemiddeld 130 ton).

Figuur 9: Vangst van Atlantische kabeljauw (ton levend gewicht) door Belgische vissersvaartuigen in Belgische en buitenlandse havens, met aanduiding van de jaarlijks toegestane vangstquota (TAC) initieel en na ruil (effectief quotum) vanaf 1983. Bron: reeks 'Belgische zeevisserij - Aanvoer en besomming' [18].

Hoewel de quota rechtstreeks invloed hebben op de aanlandingen, beperken ze de effectieve vangsten indirect. De Belgische boomkorvloot, die vooral vist op o.a. schol en tong, veroorzaakt een significante bijvangst van kabeljauw. Als de quota voor tong en schol nog niet zijn gehaald, kan er op deze soorten verder worden gevestigd. Dit heeft als resultaat dat de kabeljauw intussen ook nog wordt opgevestigd, ook al is diens quotum al gehaald. Deze vis mag niet meer aangeland worden en wordt bijgevolg overboord geworpen of mogelijks illegaal verhandeld [4, 19, 20]. Daarom neemt de EU ook andere maatregelen in het GVB. Het gaat onder meer om het beperken van het aantal dagen dat vissersschepen op zee mogen vissen, het vaststellen van het aantal en type vaartuigen waarmee mag worden gevestigd, het bepalen van de minimummaaswijdten van netten en de minimummaten voor aanvoer van vis [17, 21]. In 2004 ging een meerjarig herstelplan voor kabeljauw van kracht waarbij men de biomassa van o.a. het kabeljauwbestand in de Noordzee, Skagerrak en het oostelijk deel van het Kanaal op een duurzame wijze wou optrekken tot 150.000 ton. Het beperken van de visserij-inspanning werd ondermeer ondersteund via een sloopfonds om bepaalde vaartuigen uit de vaart te nemen [20, 22]. Om bijvangst van jonge kabeljauw te verminderen moesten ontsnappingsgaten in de netten worden voorzien [23, 24].

De maatregelen voor het herstel van de kabeljauwstanden hebben tot nu toe weinig effect gehad. De paaiestand is weliswaar toegenomen sinds het minimum in 2006 maar is in historische perspectief nog steeds erg laag (68.560 ton voor kabeljauw in de Noordzee, Skagerrak en het Kanaal anno 2009). In 2009 heeft de EU een daarom een nieuw herstelplan voor kabeljauw ingesteld waarin de maatregelen werden aangescherpt [14, 22, 25].

Een eeuw zeevisserij in België...

Databronnen

http://www.vliz.be/cijfers_beleid/zeeverij/pub_bijdrage.php

Toelichting en betrouwbaarheid van de databronnen

http://www.vliz.be/NL/Cijfers_Beleid/Belgische_Zeevisserij

(klik op 'Handleiding voor de gebruiker')

Hoe verwijzen naar deze fiche?

Lescrauwaet, A.-K; Debergh, H.; Scholaert, A.; Mees, J. (2011). Atlantische kabeljauw - *Gadus morhua*. Een eeuw zeevisserij in België. *VLIZ Information Sheets*, 215. Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ): Oostende. 12 pp.

Online beschikbaar op http://www.vliz.be/NL/Zee cijfers/Zee cijfers_Belgische_Zeevisserij

Referenties

[1] **Poppe, M.** (1977). Van mannen en de zee: een eeuw Vlaamse zeevisserij 1875-1975. Nieuwsblad van de Kust: Oostende. 60 pp., [details](#)

[2] **Hovart, P.** (1985). Zeevisserijbeheer in vroegere eeuwen: een analyse van normatieve bronnen. *Mededelingen van het Rijksstation voor Zeevisserij (CLO Gent)*, 206. Rijksstation voor Zeevisserij: Oostende, Belgium. III, 192, VII pp., [details](#)

[3] **Kurlansky, M.** (1999). De kabeljauw: biografie van een vis die de wereld veranderde. De Arbeiderspers: Amsterdam, The Netherlands [etc]. ISBN 90-295-2518-5. 291 pp., [details](#)

[4] **Demaré, W.; Douvere, F.** (2003). Kabeljauw in het nauw: een portret van een vis in nood. *De Grote Rede* 9: 2-11., [details](#)

[5] **Van Neer, W.** (2002). Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika: archeologisch onderzoek van dieren uit warme en koude zeeën. VLIZ Nieuwsbrief Nr. 6: Onderzoek, [details](#)

[6] **Dezuttere, Ch.** (1909). Enquête sur la pêche maritime en Belgique, introduction. Ministère de l'industrie et du travail, office du travail. 207pp., [details](#)

[7] **Lanszweert, W.** (2003). IJslandvaart... = Iceland fishing, **in:** Pieters, M. et al. (Ed.) (2003). *Colloquium Visserij, handel en piraterij: vissers en vissersnederzettingen in en rond het Noordzeegebied in de Middeleeuwen en later, 21-23 November 2003 Museum Walraversijde, Oostende, Belgium = Colloquium Fishery, trade and. VLIZ Special Publication*, 15: pp. 37-39, 98-101., [details](#)

[8] **Filliaert, J.** [s.d.]. De laatste Vlaamse IJslandvaarders. Juul Filliaert: Nieuwpoort, Belgium. 157 pp., [details](#)

[9] **Froese, R. and D. Pauly. Editors.** 2010. FishBase. World Wide Web electronic publication. www.fishbase.org, version (05/2010), geraadpleegd op 09/08/2010.

[10] **ICES** (2010). The International Council for the Exploration of the Sea, Denmark. <http://www.ices.dk>, geraadpleegd op 09/08/2010.

Een eeuw zeevisserij in België...

- [11] Food and Agriculture Organization of the United Nations, Fisheries and Aquaculture Department. <http://www.fao.org/fishery>, geraadpleegd op 11/08/2010.
- [12] IUCN 2010. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2010.4. <http://www.iucnredlist.org>, geraadpleegd op 09/08/2010.
- [13] Millennium Ecosystem Assessment. <http://www.maweb.org/>, geraadpleegd op 25/01/2011.
- [14] ICES Stock assessment summary / standard graph database. <http://www.ices.dk/datacentre/StdGraphDB.asp>, geraadpleegd op 23/11/2010.
- [15] (2003). Een 'kink in de kabeljauw': de mening van zes bevoorrechte getuigen. *De Grote Rede* 9: 12-17., [details](#)
- [16] Stichting de Noordzee, Utrecht (2008) - Goede Vis – Kabeljauw. <http://www.goedevis.nl/>, geraadpleegd op 09/08/2010.
- [17] **Adriansens, J.** (2009). Vissen met quota - Belgische zeevisserij. Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie: Brussel. 51 pp., [details](#)
- [18] Reeks 'De Belgische Zeevisserij - Aanvoer en Besomming', Dienst Zeevisserij, Oostende. <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=218>
- [19] ZeeinZicht | de Vleet, Ecomare. <http://www.zeeinzicht.nl/vleet/index.php?item=quota>, geraadpleegd op 27/01/2011.
- [20] Visserij in Europa. Dossier: de kabeljauw- en heekbestanden herstellen. http://ec.europa.eu/fisheries/documentation/magazine/mag18_nl.pdf
- [21] Europese Commissie, Fisheries (1995-2010). http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/, geraadpleegd op 12/08/2010,
- [22] EU Kabeljauw herstelplannen 2004 en 2009:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:070:0008:0011:NL:PDF>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0020:0033:NL:PDF>
- [23] Technische maatregelen genomen in het kader van de kabeljauwherstelplannen. <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=437>, geraadpleegd op 25/01/2011.
- [24] VERORDENING (EG) Nr. 2056/2001 VAN DE COMMISSIE van 19 oktober 2001 tot vaststelling van aanvullende technische maatregelen voor het herstel van de kabeljauwbestanden in de Noordzee en ten westen van Schotland
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:277:0013:0016:NL:PDF>
- [25] Kabeljauw in de Noordzee, Skagerrak en het Kanaal. <http://www.cvo.wur.nl/default.asp?ZNT=S0T2O413>, geraadpleegd op 26/01/2011.

